

3.12.2008

Dnro 739/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Esittelijäneuvos Eero Kallio

POLIISIPÄÄLLIKÖN VIRHEET NAARASHIRVEN AMPUMISTAPAUKSEN SEURAAMUKSISTA PÄÄTETTÄESSÄ

1 KANTELU

Kantelija arvostelee nimismiehen menettelyä hirvenmetsästyksen liittyvässä asiassa. Hirvenmetsästyksessä oli 19.10.2005 ammuttu naarashirvi, jota seurasi vasa. Luvansaajalla oli luvat sekä täysikasvuiselle hirvälle että vasalle. Nimismiehen mukaan ampuja oli menettänyt vain vasan luvan. Tällöin aikuisen hirven lupa oli jäänyt käyttämättä. Kantelijan käsityksen mukaan päätös oli virheellinen.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan metsästysseuran metsästysseurueeseen kuulunut mies oli 20.10.2005 aamulla ilmoittanut poliisilaitokselle, että hän oli edellisenä päivänä illansuussa ampunut naarashirven, jota vasa oli seurannut. Hirvi oli suolistettu ja jätetty maastoon.

Ilmoituksen tekijä oli kertonut, että naarashirvi ja vasa olivat liikkuneet siten, että vasa oli kulkenut naarashirven edellä. Hirvet olivat olleet hetken katveessa. Kun ne olivat tulleet esiin, ilmoittaja oli ampunut etummaisena hirven. Kun hän oli mennyt saaliin luo, hän oli havainnut, että kysymyksessä olikin naarashirvi. Eläinten liikkumisjärjestys oli ehtinyt vaihtua juuri ennen ampumista.

Nimismies päätti, että metsästysseura voi lunastaa ammutun hirvieläimen itselleen maksamalla 840 euroa, joka oli maa- ja metsätalousministeriön vahvistaman taulukon mukainen alin hinta täysikasvuisesta hirvestä. Lisäksi ampuja joutui nimismiehen mukaan maksamaan aikuisen hirven ja vasan kaatolupamaksujen erotuksen. Kun poliisilta oli tiedusteltu, miten aikuisen hirven kaataminen vaikuttaa seurueen lupakiintiöön, nimismies oli todennut, että metsästysseuran kiintiöstä menee tämän tapauksen vuoksi yhden vasan lupa.

Asiasta suoritettiin esitutkinta ja asia lähetettiin syyttäjälle syyteharkintaan.

Kihlakunnansyyttäjä katsoi 28.4.2006 tekemässään syyttämättäjättämispäätöksessä, että vaikka ampuja oli menettelyllään syyllistynyt metsästysrikkomukseen, tekoa oli pidettävä kokonaisuus huomioon ottaen vähäisenä. Ampuja oli heti tapahtumisen jälkeen ilmoittanut asias-

ta poliisille. Lisäksi vasa oli ennen ampumistilannetta juossut hirvinaaraan edellä, mutta ennen seuraavaa näköhavaintoa ne olivat yllättäen vaihtaneet paikkaa, jolloin ensimmäisenä ollut naarashirvi oli tullut ammutuksi vasana. Kihlakunnansyyttäjä päätti jättää syytteen nostamatta vähäisyysperusteella.

3.2

Säännökset

Metsästyslain 80 §:ssä säädetään menettämisseuraamuksesta seuraavaa:

Jos riistaeläin on metsästetty vastoin tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä ilman, että toisella oli oikeus metsästää tai ottaa tällainen riistaeläin, tuomitaan eläin tai sen arvo valtiolle menetetyksi. Riistaeläimen arvo määrätään 79 §:ssä säädetyllä tavalla. Muutoin on soveltuvin osin noudatettava, mitä rikoslain (39/1889) 10 luvun 1–4 ja 6–11 §:ssä säädetään.

Jos 1 momentissa tarkoitetun riistaeläimen metsästys edellyttää 10 §:n mukaan pyyntilupaa, on metsästäjä samalla määrättävä suorittamaan valtiolle maksamatta oleva pyyntilupamaksu.

Rikoslain 10 luku sisältää säännökset menettämisseuraamuksista. Se sisältää muun muassa säännökset rikoksella saadun hyödyn menettämisestä. Rikoslain 10 luvun 9 §:n mukaan menettämisseuraamus määrätään syyttäjän tai rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 3 §:ssä tarkoitetun virkamiehen vaatimuksesta. Myös asianomistaja voi esittää menettämiskaatumuksen ajaessaan yksin syytettä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 7 luvun mukaisesti. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 b §:ssä säädetään perusteista, joiden nojalla syyttäjä saa jättää menettämiskaatumuksen esittämättä.

Pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n mukaan esine tai asiakirja voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuimien julistaa sen menetetyksi.

Pakkokeinolain 10 §:n 2 momentin mukaan poliisipiirin päällikkö voi määrätä takavarikoidun esineen myytäväksi, jos se on helposti pilaantuva, pian häviävä, arvoltaan nopeasti aleneva tai erittäin kallishoitoinen.

3.3

Menettely hirven lihojen suhteen

Tässä tapauksessa nimismiehen olisi tullut määrätä hirvenlihat takavarikoitavaksi, koska ne tai niiden arvo tulitisiin määräämään valtiolle menetetyksi.

Nimismies olisi tämän säännöksen mukaan voinut määrätä takavarikoidut lihat myytäväksi huutokaupalla heti sen jälkeen, kun eläinlääkäri olisi lihat tarkastanut, koska takavarikon kohde pilaantuisi nopeasti.

Tässä tapauksessa takavarikoidut hirven lihat olisi siis voitu myydä heti. Myynnin jälkeen saadut rahat olisi tullut takavarikoida. Syyttäjä olisi seuraamusluonteisen syyttämättä jättämispäätöksen tehdessään samalla ratkaissut takavarikoitujen rahojen kohtalon.

Nimismies on katsonut selvityksessään, että hirven lihat voitiin myydä alimmalla määritellyllä elävän riistan ohjeellisella arvolla metsästysseuralle, jonka hirven metsästyksen yhteydessä metsästysrikkomus oli tapahtunut. Nimismies kertoo selvityksessään, että nyttemmin eläkkeelle jäänyt ylikonstaapeli oli selvittänyt puhelimitse hirven arvoa ja eräitä muita seikkoja muun muassa läänin poliisijohdosta.

Lääninhallituksen poliisiosasto katsoo lausunnossaan, että nimismies on toiminut asiassa virheellisesti. Kun hirvenlihan kauppaaminen olisi joka tapauksessa kuulunut poliisin toimivaltaan, ei nimismiehen virheellistä menettelyä voida lääninhallituksen poliisiosaston käsityksen mukaan pitää kovin moitittavana.

Menettelyllään nimismies tuli lääninhallituksen poliisiosaston mukaan varmistaneeksi sen, että valtio sai metsästyslain 80 §:n mukaisesti riistaeläimen vähimmäisarvon. Kun metsästysseura osti vapaaehtoisesti hirven, ei poliisiosaston käsityksen mukaan asiassa ole merkitystä sillä, ettei menettämisseuraamus varsinaisesti kohdistunut rikoksen tekijään. Lisäksi on todettava, että hirvenlihojen hakeminen metsästä ja säilyttäminen sekä myyntitapahtumasta ilmoittaminen ja myynnin hoitaminen olisivat aiheuttaneet valtiolle kuluja. Olisi ollut epävarmaa, olisiko valtio saanut huutokaupassa samaa hintaa kuin nyt saatiin metsästysseuran maksamana lunnastushintana.

Käsitykseni mukaan nimismiehen menettelylle ei löydy tukea sen enempää metsästyslain kuin pakkokeinolainkaan säännöksistä. Nimismiehen olisi tullut määrätä hirvenlihat takavarikoitavaksi ja huolehtia siitä, että ne tuodaan poliisiasemalle. Eläinlääkäriin olisi tämän jälkeen tullut tarkastaa lihat. Tämän jälkeen ne olisi voitu myydä huutokaupalla ja rahat takavarikoida pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n säännösten mukaisesti. Se, että lihat on myyty metsästysseuralle, johon kuulunut henkilö oli suorittanut lainvastaisen kaadon, on omiaan herättämään kysymyksiä menettelyn puolueettomuudesta. Korostan tässä yhteydessä, että poliisin menettelyn tulee olla puolueetonta ja myös näyttää ulkopuolisen silmin tarkasteltuna puolueettomalta.

Menettelyn moitittavuutta vähentää kuitenkin se, että nimismies varmisti myyntimenettelyllään sen, että valtio sai hirvenlihoista maa- ja metsätalousministeriön vahvistaman taulukon mukaisen alimman hinnan 840 euroa. Edellisessä hirvenlihojen huutokaupassa Ivalon poliisiasemalla oli nimittäin saatu huomattavasti vähemmän, 220 euroa. Poliisilaitos välttyi näin myös hirvenlihojen hakemis- ja säilytyskuluista sekä huutokaupan järjestämisestä aiheutuvista kuluista. Nimismiehen menettely on siten valtiolle taloudellisesti edullisempi menettelytapa. Tämä ei kuitenkaan poista poliisipäällikölle kuuluvaa velvollisuutta menetellä lainmukaisesti.

Saatan käsitykseni edellä mainitusta virheellisestä menettelystä nimismiehen tietoon. Totean kuitenkin, että nimismiehen päätöksen mukainen menettely on tietojeni mukaan käytössä muuallakin ja että tältä osin olisi syytä harkita säännösten täydentämistä, jos tämä menettely halutaan tehdä mahdolliseksi.

3.4

Merkinnät vasan luvan menemisestä ja kaatolupamaksujen erotuksen suorittamisesta

Jos metsästyslain 80 §:n 1 momentissa tarkoitettuna, siis metsästyslain vastaisesti kaadetun riistaeläimen metsästys edellyttää 10 §:n mukaan pyyntilupaa, on metsästäjä saman pykälän 2 momentin mukaan samalla määrättävä suorittamaan valtiolle maksamatta oleva pyyntilupamaksu.

Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 4 §:n mukaan hirvieläimen metsästykseseen tarvittavasta metsästyslain 10 §:ssä tarkoitetusta pyyntiluvasta on luvan saajan suoritettava kultakin kaadetulta hirvieläimeltä valtiolle maksu (pyyntilupamaksu). Maksu on suoritettava viimeistään seitsemän päivän kuluttua hirvieläimen metsästyskauden päättymisestä sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Pyyntilupamaksun suuruus on enintään 135 euroa, ja maksun vahvistaa valtioneuvosto.

Jos pyyntilupamaksua ei suoriteta määräajassa, on poliisipiirin päällikön pantava riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 5 §:n mukaan se maksuun. Maksuun pantu pyyntilupamaksu saadaan periä ilman eri tuomiota tai päätöstä.

Lääninhallituksen poliisiosaston käsityksen mukaan nimismiehen kehotusta suorittaa aikuisen hirven ja vasan pyyntilupamaksujen erotus valtiolle voidaan arvioida metsästyslain 88 §:n antaman toimivaltuuden pohjalta, koska laista ei löydy muuta selvää säännöstä.

Metsästyslain 88 §:n mukaan poliisin, rajavartiolaitoksen ja tulliviranomaisten sekä 63 §:n 4 momentissa tarkoitettujen metsästyksenvartijoiden tulee toimialueellaan valvoa, että metsästystä koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan.

Valtion omistamilla alueilla lain noudattamista valvovat virkamiehet, joiden tehtäväksi valvonta säädetään tai määrätään.

Maanomistajalla ja metsästysoikeuden haltijalla on oikeus valvoa metsästyslain noudattamista alueellaan.

Jos metsästyslakiin tai sen nojalla annettuun säännökseen tai määräykseen perustuva velvollisuus laiminlyödään, lääninhallitus voi valvontaviranomaisen tai metsästyslaissa tarkoitetun yhteisön ilmoituksesta taikka sen hakemuksesta, jonka oikeutta tai etua asia koskee, määrätä laiminlyöjän täyttämään velvollisuutensa sakon uhalla tai sillä uhalla, että tekemättä jätetty teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Lääninhallituksen poliisiosasto toteaa lausunnossaan, että metsästysasetuksen 9 §:ssä on säännös muun muassa pyyntilupaan liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista. Säännöksen mukaan luvan saajan on ilmoitettava pyyntiluvan nojalla tapahtuneen metsästyksen tuloksesta. Ilmoituksessa on hirvieläinten osalta mainittava muun muassa pyydettyjen aikuisten hirvien ja vasojen lukumäärä. Sen lisäksi ilmoitukseen on liitettävä tosite kaatolupamaksun suorittamisesta. Ilmoitustiedot toimitetaan riistanhoitoyhdistykselle, joka toimittaa ne edelleen riistanhoitopiirille.

Riistanhoitopiiristä saadun tiedon ja asiakirjaselvityksen mukaan metsästysseura kuului kantelijan hakemaan pyyntikiintiöön. Kantelija on maksanut 30.12.2005 riistanhoitopiiriin tilille täysikasvuisen hirven lupamaksun 100 euroa ja lähettänyt riistanhoitopiiriin kuitin, johon on kirjoitettu "Ammuttu naaras jäänyt maksamatta nimismiehen antaman väärän toimintatavan johdosta". Riistanhoitopiiristä saadun tiedon mukaan kantelijan hakemaan lupakiintiöön kuuluvat seurueet eivät olleet ylittäneet myönnettyjen lupien määrää.

Lääninhallituksen poliisiosaston mukaan nimismiehen kehotusta kaatolupamaksun erotuksen maksamiseen on arvioitava metsästyslain 88 §:n säännöksen valossa ennakoivana toimenpiteenä. Näin varsinkin, kun otetaan huomioon riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta an-

netun lain 5 §:n säännös, jonka mukaan poliisipiirin päällikön on pantava maksuun sellainen pyyntilupamaksu, jota ei ole suoritettu määräajassa.

Nimismies on todennut, ettei hän tehnyt mitään päätöstä hirvenkaatolupien kiintiön suhteen, vaan ainoastaan käsityksensä totesi, että tapauksen johdosta menee ainoastaan yksi vasan lupa.

Kuitenkin tutkintailmoitukseen on kirjattu, että "lisäksi ampuja maksaa aikuisen ja vasan kaatolupamaksun erotuksen". Lisäksi siihen on kirjattu, että "nimismies - - - on todennut, että seurala, - - -, kiintiöstä menee tämän tapauksen vuoksi yhden vasan lupa."

Metsästysasetuksen 7 §:n mukaan yhden hirvieläimen lupa oikeuttaa kaatamaan yhden aikuisen eläimen tai kaksi vasaa. Tätä säännöstä soveltamalla olisi ollut johdonmukaista, että asianomaisesta lupakiintiöstä olisi mennyt täysikasvuisen hirven kaatamiseen oikeuttanut lupa.

Metsästyslain 80 §:n 2 momentissa on säädetty, että jos 1 momentissa tarkoitettu riistaeläimen metsästys edellyttää 10 §:n mukaan pyyntilupaa, on metsästäjä samalla määrättävä suorittamaan valtiolle maksamatta oleva pyyntilupamaksu.

Käsitykseni mukaan metsästyslain 80 §:n 2 momentin määräystä pyyntilupamaksun suorittamisesta on pidettävä tässä tapauksessa laittomasta naarashirven kaatamisesta aiheutuvana erityisseuraamuksena, joka koskee nimenomaan kaatoon syyllistynyttä ja tähän kaatoon osallistuneita.

Säännös on sinänsä tulkinnanvarainen. Sitä on mahdollista tulkita myös niin, että laittomasti kaadettu hirvi otetaan huomioon metsästysseurueen kiintiön vähennyksenä. Mikäli säännöksen katsotaan sen sijaan koskevan vain ampujaa, sitä ei olisi syytä ottaa huomioon lupakiintiötä vähentävänä tekijänä.

Tässä tapauksessa on ollut kysymys yhteislupaan kuuluneen metsästysseurueen metsästystapahtumasta. Lupakiintiöön kuuluvista hirvistä maksetaan lupamenettelyn mukaisesti vaadittavat maksut kaatiloitusten jälkeen. Yhteislupaan kuuluvasta lupakiintiöstä olisi riistanhoitopiirin tulkinnan mennyt yhden aikuisen hirven kaatolupa.

Edellä mainitut säännökset ovat tulkinnanvaraisia. Sen sijaan on selvää, että nimismiehen ei olisi tullut antaa tutkintailmoitukseen merkittyä kehotusta maksaa vasan ja täysikasvuisen hirven lupamaksujen erotusta. Kun kysymys oli yhteislupaan kuuluvan seurueen metsästystapahtumasta, luvansaaja olisi maksanut myös tämän täysikasvuisen hirven lupamaksun kaatiloituksen yhteydessä. Nimismiehen käsitystä ja menettelyä on näin ollen pidettävä virheellisenä ja lakiin perustumattomana.

Tällaisissa tutkinnanvaraisissa tilanteissa, jotka edellyttävät metsästystä koskevien säännösten ja määräysten erityistuntemusta, olisi ollut mahdollista ja myös syytä kääntyä lupaviranomaisena toimineen ja tässä tapauksessa pyyntiluvan myöntäneen riistanhoitopiirin puoleen.

3.5

Toimenpiteet

Nimismies on menettänyt tässä metsästysrikkomusasiassa kolmessa eri kohdassa virheellisesti. Hänen menettelynsä ei ole perustunut voimassa olevaan lakiin. Menettelyn moitittavuutta lieventää se, että säännökset ovat eräiltä osin tulkinnanvaraisia ja se, että menettely on aina-

kin osaksi perustunut muualta saatujen virheellisten ohjeiden noudattamiseen. Saatan hänen tietoonsa moittivan käsitykseni kohdassa 3.3 selostetusta virheellisestä menettelystä hirvenlihojen myyntipäätöksen osalta ja kohdassa 3.4 selostetuista virheellisistä merkinnöistä, jotka koskivat vasan luvan menemistä ja kaatolupamaksujen erotuksen suorittamista.

Tässä tarkoituksessa lähetän lääninhallituksen poliisiosastolle jäljennöksen tästä päätöksestäni toimitettavaksi edelleen nimismiehelle.

Koska säännökset ovat käsitykseni mukaan edellä kohdassa 3.4 selostetuilta osin tulkinnanvaraisia ja kun hirvenlihojen myyntimenettelyssä esiintyy ilmeisesti yleisemminkin kohdassa 3.3 selostettuja menettelytapoja, lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös maa- ja metsätalousministeriölle tiedoksi mahdollisia toimenpiteitä varten.